

но образованных кругов в отличие от пословиц, речений и поговорок народной речи” (стар. 15–16), а таксама адзначаецца, што “крылатае слова” павінна сустракацца “достаточна часта, чтобы казаться общеизвестным”, але “не на каждом шагу, не походя, иначе меткая фраза потеряет свой «вкус»” (стар. 31).

Тэрмін *крылатые слова* трывала замацаваўся ў рускай філалагічнай традыцыі ў сувязі са станаўленнем фразеалогіі ў якасці асобнага раздзела мовазнаўства. Лінгвістычнай папулярызаванасці тэрміна садзейнічаў зборнік “*Крылатые слова*” (1955) М.С. і М.Р. Ашукіных. У прадмове да даведніка “крылатымі словамі” называюцца кароткія цытаты, вобразныя выразы, выказванні гістарычных асоб, імёны міфалагічных і літаратурных персанажаў, што сталі агульнымі, вобразныя кароткія характарыстыкі гістарычных асоб, а крыніцамі крылатых слоў вызначаюцца антычныя і біблейскія міфы, народныя песні і казкі, міравая мастацкая літаратура, крытыка, публіцыстыка, мемуары, гістарычныя дакументы, навуковыя трактаты, выказванні палітычных і грамадскіх дзеячаў і інш. (стар. 4–5). Аўтары таксама падкрэслілі, што пры адборы матэрыялу яны абапіраліся на бяхманаўскае (“вузкае”) вызначэнне крылатых слоў і, адпаведна, уключалі толькі тыя адзінкі, “літаратурны или конкретно-исторический источник которых может быть установлен” (стар. 5).

У рускай лексікаграфічнай практыцы паняцце “крылатые слова”, нягледзячы на некаторыя змяненні і ўдакладненні, застаецца ў межах прапанаваных Г. Бяхманам (і папулярызаваных пасля С.Г. Займоўскім, а таксама М.С. і М.Р. Ашукінымі). Такое разуменне крылатых слоў знайшло адлюстраванне ў даведніках “*Русско-норвежский словарь крылатых слов*” (1980) В.П. Беркава, “*Русско-английский словарь крылатых слов*” (1984) І.А. Уолша і В.П. Беркава, “*Словарь латинских крылатых слов*” (1982) М.Т. Бабічава і Я.М. Бароўскага, “*Русско-немецкий словарь крылатых слов*” (1990) Ю.М. Афонькіна, “*Большой словарь крылатых слов русского языка*” (2000) і “*Большой словарь крылатых слов и выражений русского языка*” (2008–2009) В.П. Беркава, В.М. Макіенкі і С.Р. Шуляковай, “*Крылатые слова нашего времени*” (2008) Л.П. Дзядзечка і інш.

У прадмове да даведніка “*Русско-норвежский словарь крылатых слов*” (1980) В.П. Беркаў зазначае, што “если принять строгое определение крылатого слова только как цитаты из определенного письменного источника или как высказывания исторического лица, остается еще несколько аспектов, требующих уточнения”. Найперш, “что же делает цитату из литературного произведения или высказывание исторического лица крылатым словом? К таким характерным чертам крылатых слов принято относить их две особенности. Во-первых, достаточная широкая известность цитаты, ее употребительность. Во-вторых, это – глубина сообщаемой ею мысли, афористичность, особая ее выразительность, яркость, свежесть, образность” (стар. 8).

У прадмове да лінгвакраіназнаўчага слоўніка “*Русские пословицы, поговорки и крылатые выражения*” (1988), які склалі В.П. Фяліцына і Ю.Я. Прохараў, яго рэдактары Я.М. Верашчагін і В.Р. Кастамараў адзначаюць, што “крылатые выражения называются как бы на полпути к пословицам”, паколькі як і прыказкі, яны шырока распаўсюджаны ў маўленні, аднак у адрозненні ад прыказак “обычно бывает известен автор афоризма” (стар. 8).

Прафесар В.М. Макіенка, адзін з укладальнікаў даведнікаў “*Словарь крылатых выражений Пушкина*” (1999), “*Большой словарь крылатых слов русского языка*” (2000) і “*Большой словарь крылатых слов и выражений русского языка*” (2009), адзначае, што пры вылучэнні “крылатых слов и выражений” як моўных адзінак трэба абапірацца на тры катэгарыяльныя прыметы: “1) паспортызацыя конкретным тэкстуальным істочнікам, т.е. в разной степени осознаваемое носителями языка авторство таких единиц; 2) стереотипизированность и воспроизводимость в готовом виде (не исключающая активной вариативности); 3) интертекстуальность, т.е. способность служить строевыми элементами текста (или его фрагментов), маркируя его семиотически (на уровне концептов и символов) или стилистически” [11, с. 81]. Даследчык падкрэслівае, што ні адзін з трох вышэй названых крытэрыяў не з’яўляецца самадастатковым для вылучэння крылатых слоў і выказаў як спецыфічных моўных адзінак, паколькі кожны з іх паасобку можа характарызаваць і іншыя адзінкі, напрыклад, лексемы (уласныя імёны і сімвальныя словы), фраземы, парэміі, малыя формы фальклору,

афарызмы і г.д.). Толькі сукупнасць гэтых крытэрыяў дазваляе акрэсліць аб’ём паняцця “крылатае слова” як моўнай з’явы [11, с. 84].

Спіс выкарыстанай літаратуры

1. Янкоўскі, Ф. М. Крылатые слова і афарызмы (з беларускіх літаратурных крыніц) / Ф. М. Янкоўскі. – Мінск : Выд-ва АН БССР, 1960. – 135 с.
2. Іваноў, Я. Я. Афарыстычнае выказванне як моўная мадэль крылатых слоў / Я. Я. Іваноў // Філолагічны студыі : навука. вісник Криворізькага держ. пед. ун-ту. – 2017. – Вып. 16. – С. 114–121.
3. Іваноў, Я. Я. Афарыстычныя адзінкі ў беларускай мове : манарграфія / Я. Я. Іваноў. – Магілёў : МДУ імя А. А. Куляшова, 2017. – 208 с.
4. Цеплякова, А. Д. Нямецкамоўныя запазычаныя крылатых слоў у сучаснай беларускай літаратурнай мове (колькасны склад і крыніцы паходжання) / А. Д. Цеплякова // Веснік МДУ імя А. А. Куляшова. – 2009. – № 1 (32). – С. 137–143.
5. Цеплякова, А. Д. Англамоўныя запазычаныя крылатых слоў у сучаснай беларускай літаратурнай мове (колькасны склад і крыніцы паходжання) / А. Д. Цеплякова // Веснік Мазырскага дзярж. пед. ун-та імя І. П. Шамякіна. – 2009. – № 2 (23). – С. 162–166.
6. Цеплякова, А. Д. Франкамоўныя запазычаныя крылатых слоў у сучаснай беларускай літаратурнай мове (колькасны склад і крыніцы паходжання) / А. Д. Цеплякова // Веснік Брэстскага дзярж. ун-та імя А. С. Пушкіна. Сер. філал. навук. – 2009. – № 2 (12). – С. 109–116.
7. Крылатые выразы ў беларускай мове : тлумач. слоўнік. – Магілёў : МДУ імя А. А. Куляшова, 2004. – Ч. 1 : 3 іншамоўных (еўрапейскіх і амерыканскіх) крыніц XII–XX стст. / пад рэд. Я. Я. Іванова. – 136 с.
8. Іваноў, Я. Я. Крылатые афарызмы ў беларускай мове: з іншамоўных літаратурных і фальклорных крыніц VIII ст. да н. э. – XX ст. : тлумач. слоўнік / Я. Я. Іваноў. – Магілёў : МДУ імя А. А. Куляшова, 2011. – 164 с.
9. Іваноў, Я. Я. Да складання двухмоўнага слоўніка літаратурных афарызмаў (на матэрыяле беларускай і рускай моў) / Я. Я. Іваноў, А. В. Каралькова // Куляшоўскія чытанні : матэрыялы Міжнар. навука.-практ. канф., Магілёў, 21 красавіка 2016 г. / Магілёўскі дзярж. ун-т імя А. А. Куляшова ; пад рэд. С. Э. Сомова. – Магілёў, 2016. – С. 17–22.
10. Теплякова, А. Д. Источники происхождения крылатых слов в современном немецком литературном языке / А. Д. Теплякова // Веснік МДУ імя А.А. Куляшова. – 2006. – № 4 (25). – С. 152–161.
11. Мокиенко, В.М. Крылатые слова как лингвистическое явление и как объект обучению РКИ / В.М. Мокиенко // Русское слово в мировой культуре / ред. Х. Вальтер. – Грайфсвальд, 2003. – С. 81–92.

УДК 811.111:070

OVERVIEW OF RESEARCHES IN THE FIELD OF MEDIA DISCOURSE ADDRESSED TO CHILDREN IN THE REPUBLIC OF BELARUS

Шевцова Алеся Константиновна
заведуючай кафедрой романо-германскай філологіі
учреждения образования «Могилевский государственный
университет имени А. А. Кулешова»;
кандидат филологических наук, доцент
(г. Могилев, Беларусь)

Исследование выполнено в рамках научно-исследовательской работы «Коммуникативный и лингвопрагматический профиль участников детского теледискурса в сопоставительном аспекте» при поддержке Белорусского республиканского фонда фундаментальных исследований (договор с БРФФИ № Г18М-158 от 30.05.2018 г.)

In media discourse addressed to children a number of didactic tasks are solved: the moral, mental, physical and labor education of children, and value attitudes are formed. The most important characteristic of the activities is that the cognitive potential is fully achieved in the entertaining and didactic form.

Modern mass media, especially the Internet and television, have enormous educational and educational potential, which can have both constructive and destructive consequences. Therefore, the creation of media products for children and young people requires special attention and care.

In the scientific literature on the creation of children’s television discourse, they describe such specific principles as environmental friendliness – compliance with quality standards and the requirements of psychological safety; sociocultural and sociological adaptability;

compliance with the cultural traditions of society, contributing to the development of a child in a specific system of values and lifestyle; the creativity and integrity of children's television programs [1; 2]. In addition, the defining features of the television discourse (including children) are "format stability, thematic correlation and expressiveness of the language", focus on the impact and focus on "achieving the artistic and aesthetic effect" [3, p. 86]. Determining the place of children's television in the discursive paradigm, it should be noted its special status at the intersection of pedagogical communication and mass communication [4].

The structure and content of the children's television programs studied have changed over time. However, in the framework of this study, we turn to the analysis of the semantic structure of modern television programs. First of all, let us explain what is meant by the semantic structure, or superstructure, in our work. A universal semantic structure is understood as a scheme consisting of semantic components that are characteristic of this genre of discourse [5]. It can also be assumed that, in addition to universal elements, they contain components specific to a particular culture [6]. Discourses of each genre have typical schemes (mental models), which is confirmed by cognitive psychology studies, according to which cognitive processes are facilitated by dividing large amounts of information into units of organized data, known as schemes, which people know for a wide range of events and situations [6; 7].

As a result of the previous analysis of some Belarusian, Russian and British television programs for children carried by the author [8] there have been revealed the following components of the semantic structure that make up the prototypical superstructure: greeting; introduction to the problem situation; resolution of a problem situation; summarizing; parting. The "mini-lesson" component, in which the presenter tells the puppets and the audience something new (the names of the months, the structure of the Solar System, the rules of various games, etc.) is also quite frequent. The Russian and Belarusian programs are characterized by a clearer storyline, within the framework of which the tasks are solved, as well as a logically arranged structure. The English-language programs have a more intermittent storyline, including level transitions from one topic to another, from one character to another. It can be assumed that the creators of such television programs see as their main goal the retention of attention of the target audience. As a result, such programs perform not only cognitive and educational functions, but also greatly entertain TV viewers, which sometimes prevails over the first two functions [8; 9].

In general, the analysis of the language content of the above-mentioned components of the semantic structure showed that the speech of the leading and fairy-tale characters of children's television shows is distinguished by emotionality and figurativeness. Comparisons turned out to be the most popular stylistic language tools. The syntax is notable for simplicity of designs, variety of interrogative sentences and abundance of exclamations. This feature of children's discourse, according to experts, is explained by the desire of communicants to maintain contact, give dynamism, create a relaxed tone of communication. At the same time, the questions of the communicator, addressed to himself, imitate the habit of children "thinking out loud". Belarusian-speaking communicators use more diverse appeals, a greater number of affectionate appeals to viewers, often use approving words. Thus, we can conclude that both the structure and the verbal content of children's television programs have a number of specific characteristics that distinguish them from similar television programs addressed to an adult audience.

The language of children's television shows a significant originality. In children's television shows there is a significant amount of descriptive constructions, simple syntactic constructions, exclamatory sentences, appeals to the audience and to inanimate objects. There is also a large number of emotionally colored emphatic expressions. It should also be noted that the language of children's television programs contains such elements characteristic of speech addressed to children, such as rhyme, onomatopoeic words, words with diminutive suffixes, quotes from children's fairy tales, songs and the use of gentle appeals to children [8; 10].

Thus, we can conclude that the children's television program is a special kind of discourse, characterized by specific features, determined by the nature of its audience. The effectiveness of this type of media discourse is provided by a combination of various

lexicosyntactic tools aimed at creating a vivid and emotional discourse, which in turn contributes to the implementation of educational tasks. The researcher Darya Matievskaya calls this type of discourse as entertaining-didactic discourse that combines the characteristics of both entertaining and didactic discourses [11; 12]. In many television programs for children the problem is resolved in a situational aspect, and in some television programs the problem is resolved with the help of question-answer complexes, comic stories, children's comments. As part of children's television programs, several goals are realized: to attract the attention of children's audience and to entertain it, as well as to socialize a new member of society and adapt it to existing realities in society [11; 13].

So to conclude we can say that media discourse has a great influence on the formation of a conceptual picture of the world of children exposed to the verbal and non-verbal influence of modern media. In the framework of children's television programs that have become the subject of modern studies, a number of didactic tasks are solved: the moral, mental, physical and labor education of children, and value attitudes are formed. The most important characteristic of the activities of such programs is that the cognitive potential is fully achieved in the entertaining and didactic form.

Список использованной литературы

1. Голнезерова, А. А. Специфика создания детской телепередачи на примере телевизионной программы «Спокойной ночи, малыши!» / А. А. Голнезерова, С. В. Ануфриенко // Sci-article. Журналистика [Электронный ресурс]. – №16. – 2014. – Режим доступа: <http://sci-article.ru/stat.php?i=1417609555>. – Дата доступа: 12.03.2017.
2. Ласманис, А. Телевидение в воспитании детей: анализ исследований / А. Ласманис. – Витебск, 2005. – С. 88–96.
3. Добросклонская, Т. Г. Медиалингвистика: системный подход к изучению языка СМИ: современная английская медиаречь / Т. Г. Добросклонская. – М.: Наука, 2008. – 264 с.
4. Черкасова, Д. И. Английская детская телепередача: композиция, риторические и языковые особенности / Д. И. Черкасова // Преподаватель XXI век. Филологические науки. – 2012. – № 3. – С. 333–336.
5. Дейк, Т. А. ван. Язык. Познание. Коммуникация: сб. работ / Т. А. ван Дейк; сост. В. В. Петров; под ред. В. И. Герасимова. – М.: Прогресс, 1989. – 312 с.
6. Шевцова, А. К. Жанр радиодискуссии в британской и белорусской лингвокультурах: монография / А. К. Шевцова. – Могилев: МГУ имени А. А. Кулешова, 2016. – 180 с.
7. Карпилович, Т. П. Когнитивное моделирование семантической структуры текста / Т. П. Карпилович // Вестн. Минск. гос. лингв. ун-та. Сер. 1, Филология. – 2006. – № 3 (23). – С. 14–22.
8. Шевцова, А. К. Суперструктура детских телепередач в сопоставительном аспекте / А. К. Шевцова // Теоретические и практические предпосылки подготовки полилингвальных специалистов в вузе: материалы III Международного научно-практического онлайн-семинара (вебинара), (Могилев, 31 марта 2017 г.). – Могилев: МГУ имени А. А. Кулешова, 2017. – С. 26–29.
9. Shevtsova, A. Media Discourse Addressed to Children: a comparative aspect / A. Shevtsova // New Perspectives in English and American Studies: book of abstracts of April Conference Fourteen, 20-22 April 2017. – Krakow: Jagiellonian University. – С. 118.
10. Матиевская, Д. Ю. Особенности медиадискурса, направленного на детскую аудиторию (на материале английского языка) / Д. Ю. Матиевская // Восточнославянские языки и литературы в европейском контексте-V: сборник научных статей / под ред. Е. Е. Иванова. – Могилев: МГУ имени А. А. Кулешова, 2018. – С. 189–192.
11. Матиевская, Д. Ю. Особенности развлекательно-дидактического дискурса (на материале детских телепередач) / Д. Ю. Матиевская // Теоретические и практические предпосылки подготовки полилингвальных специалистов в вузе: материалы IV Международного научно-практического онлайн-семинара (вебинара), (Могилев, 30 марта 2018 г.). – Могилев: МГУ имени А. А. Кулешова, 2018. – С. 72–74.
12. Матиевская, Д. Ю. Развлекательно-дидактический дискурс в парадигме институциональных дискурсов / Д. Ю. Матиевская // Профессиональная коммуникативная личность в институциональных дискурсах: тез. докл. междунар. круглого стола, Минск, 22–23 марта 2018 г. / Белорус. гос. ун-т; редкол.: О. В. Луцинская (отв. ред.) [и др.]. – Минск: БГУ, 2018 г. – С. 68–70.
13. Чернова, С. В. Развлекательный дискурс: понятие и основные характеристики / С. В. Чернова // Меняющийся мир: мат-лы IX Междунар. науч. конф., Волгоград, 6 февраля 2015г. / редкол.: И. С. Бессарабова [и др.]. – Волгоград, 2015. – С. 126–128.